

THE IMPACT OF CORRUPTION ON THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMPACTUL CORUPȚIEI ASUPRA PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Ivan LUCHIAN, Dr., conf. univ.,

Institutul Internațional de Management IMI-NOVA, Republica Moldova

Angela FILIP, Dr., conf. univ.,

Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova

Abstract: Since 1996, the central authorities of the Republic of Moldova have recognized the existence of corruption problem in the country, formally approving a legal framework aimed at combating this problem. Since then, despite many efforts and reforms, corruption in the Republic of Moldova has become widespread, acquiring certain endemic characteristics. At the same time, by signing the Association Agreement, the Republic of Moldova has made important commitments, which, among other things, provide for the fight against corruption. The last one has become an indispensable condition for providing financial assistance to the Republic of Moldova from the European Union. In order to carry out the request, policy documents related to fight against corruption, reports related to their fulfillment, as well as opinions of experts presented in various forms were examined. The purpose of the research was to determine the state of affairs and determine the extent to which corruption has become a fundamental brake on the process of European integration of the Republic of Moldova. As a result, it was found that the process of fighting corruption in the Republic of Moldova is very difficult. The destructive effects of corruption are substantial. Recommendations of the European Union and international institutions are incompletely implemented. From a statistical point of view, the successes obtained are minimal. All this imposes the need to readjust the fight against corruption based on a systemic approach.

Cuvinte-cheie: corupție, integrare europeană, stabilitatea financiară, economia tenebră

Clasificarea JEL: D73, H26, O17

1. Introducere

Recent Secretarul General al ONU Antonio Guterres a declarat: „Corupția este criminală, imorală și cea mai gravă trădare a încrederii publice. Este și mai periculoasă în timpul unei crize - așa cum este acum, când lumea se confruntă cu pandemia COVID-19. ...Trebuie să oprim împreună furtul și exploatarea prin contracararea fluxurilor financiare ilicite și închiderea paradisurilor fiscale, lupta împotriva grupurilor puternice, care profită de secret și corupție, și fiind cât mai vigilenți cu privire la cheltuirea resurselor la nivel național.” (Corruption and..., n.d.)

Această declarație a fost determinată de rezultatele unor cercetări (cum ar fi Barometrul Global al Corupției), care a demonstrat opinia comunității globale privind agravarea problemei corupției. Pandemia Covid-19 a avut în mod evident un rol în aceste percepții, deoarece sectorul sănătății a fost identificat ca fiind deosebit de susceptibil la corupție în rândul respondenților.

Studiul efectuat de către Transparency International în rândul europenilor a demonstrat, că 32% din respondenți au confirmat faptul agravării problemei corupției în anul 2020. 106 milioane persoane au recunoscut, că au dat mită sau au recurs la relații personale pentru a accesa serviciile publice. (Transparency..., n.d.) În special, sondajul a constatat că 29% dintre respondenți au folosit relațiile personale prietenești sau familiale, pentru a primi asistență medicală și 6% dintre oameni au plătit o mită directă pentru a primi îngrijiri medicale. (Coronavirus..., n.d.)

Mai mult de 60% dintre europeni au declarat că corupția este o problemă în propriul lor guvern național, în special în ceea ce privește achiziția de mască netransparentă sau alocarea fondurilor de recuperare. Trei sferturi dintre respondenți au afirmat că corupția din țara lor stagnează sau chiar se înrăutățește. (The Global..., n.d.)

Mai mult de unul din trei respondenți au suspectat că toți sau majoritatea liderilor de afaceri sunt implicați în corupție, în timp ce 57,5% au suspectat că companiile au folosit bani sau relații pentru a contracta contracte publice.

Conform altor studii, din 7,9 miliarde locuitori ai globului pământesc, 6 miliarde persoane au afirmat că locuiesc în țări, unde corupția este endemică. (Five forces..., n.d.)

În anul 2018 pierderile globale în urma corupției au fost evaluate între 2,6–3,6 trilioane USD, care corespundeau aproximativ 5% din PIB-ul global, iar suma medie a mitelor constituie 1 trilion USD. (Corruption is..., n.d.), (Global Cost..., n.d.), (Five forces..., n.d.)

În același timp un raport al UNICRI afirmă: „Numai pentru luare de mită, cea mai larg acceptată estimare a mitei globale plasează totalul în jurul a 1,5-2 trilioane USD în fiecare an”. (UNICRI, 2021)

Prezintă interes și afirmația din aceeași sursă, precum că la nivel global corupția este unul din generatoarele de fluxuri ilicite, care la rândul lor însumează 87,8 trilioane USD.

De asemenea, specialiștii acestei instituții prezintă constatările OECD din anul 2013: „O mită de un milion de dolari poate însemna o pierdere de 100 de milioane de dolari pentru o țară săracă prin proiecte deraiate și decizii de investiții inadecvate care subminează dezvoltarea”.

În anul 2014 a fost ratificat Acordul de Asociere Republica Moldova–Uniunea Europeană (Acordul..., n.d.), care este un tratat internațional între Republica Moldova și Uniunea Europeană, care prevede cooperare în domenii precum comerțul, politica de securitate și cultură, acesta va contribui la construirea unei integrări mai profunde atât din punct de vedere politic cât și economic între RM și UE. Din textul acestui document reiese, că lupta împotriva corupției este o condiție substanțială a procesului de integrare europeană a RM. În special, Acordul de asociere prevede 9 articole, care conțin angajamentele Republicii Moldova privind combaterea corupției.

Prezentul articol are drept scop prezentarea situației actuale din Republica Moldova în domeniul combaterii corupției în contextul integrării europene.

2. Situația actuală din Republica Moldova în domeniul corupției

O viziune elocventă asupra corupției din Republica Moldova, în opinia noastră, este dinamica Indicelui de Percepție a Corupției (IPC). Acesta este un indice compozit, o combinație de sondaje și evaluări privind corupția, colectate de o varietate de instituții de renume.

Dinamica IPC pentru Republica Moldova este prezentată în Figura 1.

În 2020 Republica Moldova a înregistrat un scor al IPC de 34 puncte și s-a plasat pe locul 115 din 180 țări incluse în clasament. În 2019, scorul era de 32 de puncte, iar locul deținut – 120.

Pentru comparație, se poate remarca faptul, că scorul mediu pentru Uniunea Europeană constituie 64 puncte.

Tendențele descoperirii actelor de corupției și conexe corupției de către Centrul Național Anticorupție (CNA) în perioada anilor 2002-2019 este prezentată Figura 2.

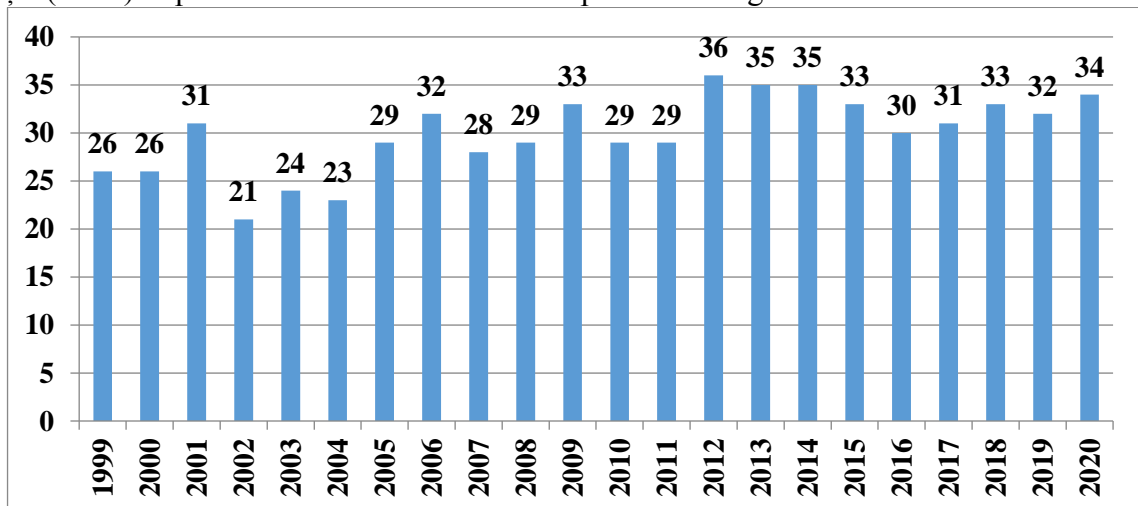

Figura 1. Indicele de Percepție a Corupției al Republicii Moldova în perioada anilor 1999-2020

Sursa: (Moldova Corruption..., n.d.)

Pe parcursul perioadei analizate numărul infracțiunilor nominalizate a avut tendința generală de creștere, nivelul maxim fiind atins în anul 2018 – 779.

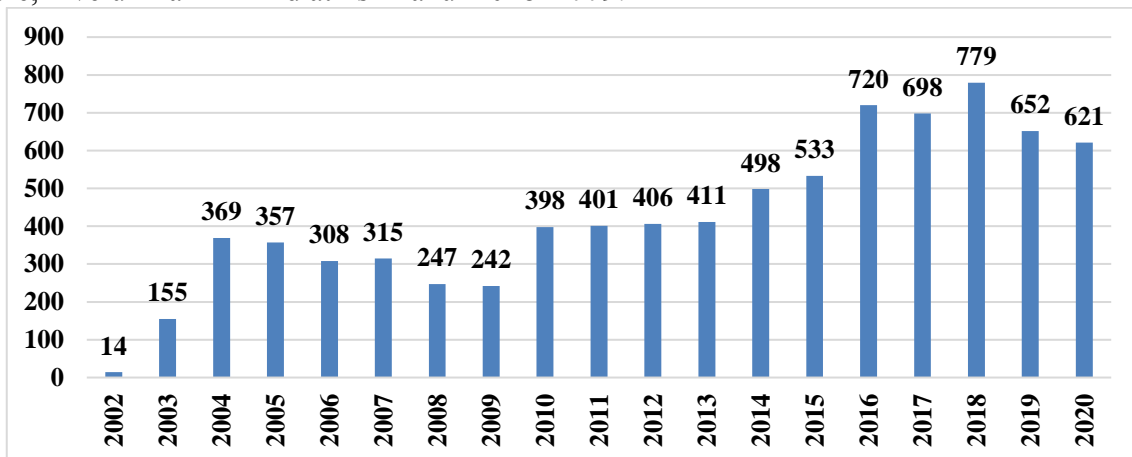

Figura 2. Dinamica actelor de corupție și celor conexe corupției depistate de CNA

Sursa: (Raportele..., n.d.)

Iar în anul 2020 ofițerii de investigație ai CNA au depistat 621 infracțiuni corupției, numărul dat fiind în descreștere față de anul precedent cu 31.

Modificările structurale ale actelor de corupție pe categoriile sunt prezentate în Figura 3.

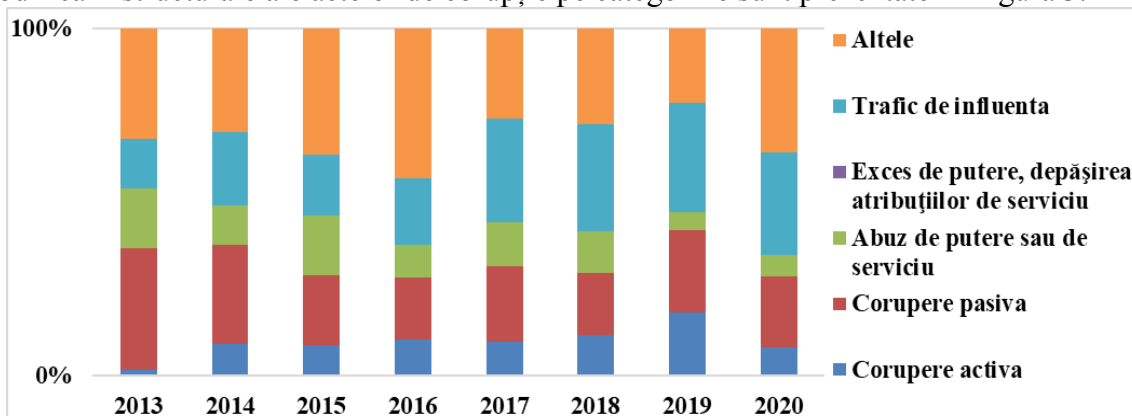

Figura 3. Dinamica structurală a actelor de corupție în anii 2013-2020

Sursa: (Raportele..., n.d.)

În anul 2020 a avut loc o deplasare serioasă în structura actelor de corupție. Astfel ponderea infracțiunilor grave și deosebit de grave a constituit 66,7% (cu reducere de 6,0 p.p. față de anul 2019), însumând 414 cazuri. Infracțiunile mai puțin grave au avut ponderea de 19,5% (-1,1 p.p.) cu numărul de 121. Infracțiunile ușoare au deținut ponderea de 13,8% (+7,1 p.p.) în număr de 86. În perioada anilor 2017-2019 traficul de influență deținea cea mai mare pondere în numărul total al actelor de corupție și conexe corupției depistate. În anul 2020 această pondere a fost 29,34%, iar în anul 2019 - 31,6%. Apoi urmează: coruperea pasivă - în anul 2020 – 20,6%, iar în anul 2019 - 23,6%; coruperea activă (8,1% și 18,3%); abuzul de putere sau de serviciu (6,3% și 5,2%).

În anul 2020 a avut loc o creștere importantă a posturii legate de alte acte de corupție și conexe corupției cu 14,4 p.p., constituind 35,7%.

Dintre acestea pot fi menționate: escrocheria – 97 cazuri (15,5% din numărul total); confecționarea documentelor false – 23 (3,7%); fals în acte publice – 20 (3,2%); delapidarea averi străine – 15 (2,4%).

Dinamica sumelor anuale ale mitelor plătite în Republica Moldova este prezentată în Figura 4.

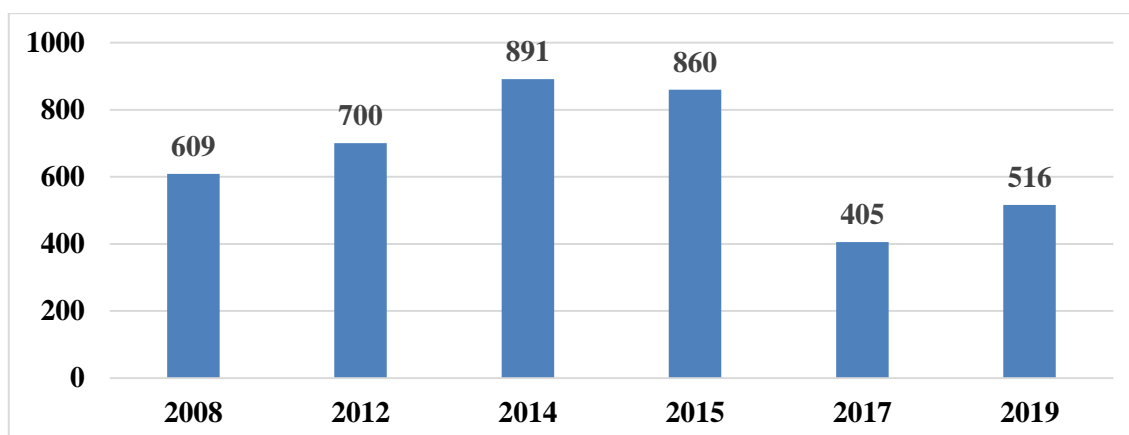

Figura 4. Dinamica sumelor anuale ale mitelor plătite în Republica Moldova (milioane lei)

Sursele: (Studiu..., n.d.), (Costandachi, 2016), (Lisnic, 2020), (Rotaru, 2018), (Volumul..., n.d.)

În anul 2019 suma mitelor plătite a fost estimată la nivel de 516 milioane lei, fiind în creștere față de anul 2017 cu 27,4%, dar în scădere semnificativă față de anul 2014.

În anul 2016 experții au estimat pierderile anuale aduse Republicii Moldova din cauza actelor de corupție la nivel de circa 11,8-17,7 miliarde lei. (Costul..., n.d.)

În anul 2018 Institutul Republican Internațional au prezentat principalele cauze ale corupției din Republica Moldova (IRI..., n.d.): lipsa unui control și supravegheri guvernamentale eficiente (42%); sărăcia și nevoia (21%); activitatea oligarhilor și managerilor corporativi (17%); nivelul de educare a cetățenilor (9%); tradițiile și moștenirea istorică (5%).

În opinia noastră, acești factori sunt fundamentali pentru evoluția corupției din Republica Moldova și în prezent.

3. Corupția din Republica Moldova ca obiect al dialogului cu Uniunea Europeană

Calitatea luptei cu corupția în Republica Moldova a provocat critici din partea unor organizații internaționale. De exemplu, Transparency International pentru anul 2020 a numit această activitate drept una controversată, invocând că noii guvernanți au preluat unele scheme criminale, iar Parlamentul a examinat un șir proiecte de legi contraviniente interesului public și orientate spre împiedicarea activității Autorității Naționale de Integritate, preluarea controlului asupra Serviciului de Informații și Securitate, încercarea restabilirii facilităților magazinelor duty-free. La fel, este menționată realizarea parțială a Planului de Acțiuni pentru implementarea Strategiei Naționale pentru Integritate și Anticorupție. De asemenea, Transparency International menționează: „Din cele 18 recomandări din runda IV a evaluării GRECO ce țin de prevenirea corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor, doar 4 au fost implementate integral. Și mai proastă este situația la capitolul tragerii la răspundere a beneficiarilor finali ai fraudei bancare. În 2020 s-a făcut o încercare de a modifica însuși noțiunea de beneficiari finali, compromițând, a câta oară, întreg procesul de recuperare a banilor furați.” (Indicele..., n.d.)

Pe acest fondal, au loc recomandări insistente repetate pe diferite căi din partea Uniunii Europene de intensificare a luptei anticorupție. Iar combaterea corupției a fost impusă drept condiție de acordare a unor forme de asistență financiară a Republicii Moldova din partea UE.

În anul al 2014 UE a anunțat despre acordarea Republicii Moldova 2,54 milioane de Euro pentru combaterea corupției, spălarea banilor și promovarea pluralismului și libertății mass-media. Apoi, în anul 2017 Uniunea Europeană și Consiliul Europei au anunțat că vor mai derula în Republica Moldova un proiect de prevenire a corupției și spălării banilor în valoare de peste 2 milioane de Euro.

În anul 2020 Consiliul Europei în parteneriat cu Departamentul de Stat al SUA au lansat proiectul „Acțiune împotriva corupției în Republica Moldova”.

De asemenea, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și al guvernului Statelor Unite ale Americii a fost format Comitetului Consultativ Independent Anticorupție destinat cercetării cazurilor de corupție mare și comunicării publice despre acestea, analiza impedimentelor în calea luptei

eficiente împotriva corupției, precum și formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea cadrului legislativ și instituțional.

4. Concluzii

Corupția endemică din Republica Moldova constituie un impediment fundamental în calea integrării europene. De asemenea, nivelul avansat al corupției este un factor negativ pentru obținerea asistenței de gen diferit de către RM din parte UE. Având angajamente asumate de combatere a corupției pe teritoriul ei, succesele obținute de RM în domeniul combaterii ei sunt foarte modeste. Criza pandemică actuală poate fi considerată drept factor de complicare a situației existente. Pentru combaterea corupției este necesară manifestarea continuă a voinței politice, schimbarea atitudinii societății în sensul lipsei de toleranță față de acest flagel, cuprinderea activităților de combatere a întregului spectru de manifestare a corupției, precum și realizarea consecventă a prevederilor legale ale activităților anticorupție.

Referințe:

1. Acordul de Asociere Republica Moldova–Uniunea Europeană, disponibil la <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>, accesat la 20.09.2021
2. Coronavirus pandemic worsened corruption in EU: survey, disponibil la <https://www.dw.com/en/coronavirus-pandemic-worsened-corruption-in-eu-survey/a-57895128>, accesat la 30.09.2021
3. Corruption and COVID-19, disponibil la <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/covid19.html>, accesat la 29.09.2021
4. Corruption is costing the global economy \$3.6 trillion dollars every year, disponibil la <https://www.weforum.org/agenda/2018/12/the-global-economy-loses-3-6-trillion-to-corruption-each-year-says-u-n>, accesat la 03.10.2021
5. Costandachi Gheorghe (2016) Corupția, cancerul care duce la dispariția Republicii Moldova, disponibil la <https://anticoruptie.md/ro/blog/costandachi-gheorghe/coruptia-cancerul-care-duce-la-disparitia-republicii-moldova>, accesat la 28.09.2021
6. Costul corupției în Republica Moldova și cine îl suportă, disponibil la <http://agora.md/stiri/39230/costul-coruptiei-in-republica-moldova-si-cine-il-suporta>, accesat la 06.10.2021
7. Five forces that will reshape the global landscape of anti-bribery and anti-corruption, disponibil la <https://www.pwc.com/gx/en/services/forensics/five-forces-that-will-reshape-the-global-landscape-of-anti-bribery-anti-corruption.html>, accesat la 04.10.2021
8. Global Cost of Corruption at Least 5 Per Cent of World Gross Domestic Product, Secretary-General Tells Security Council, Citing World Economic Forum Data, disponibil la <https://www.un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm>, accesat la 08.10.2021
9. Indicele Percepției Corupției 2020: corupția generalizată slăbește răspunsul la COVID-19 și pune sub pericol restabilirea globală după criză, disponibil la <https://www.transparency.md/2021/01/28/indicele-perceptiei-coruptiei-2020-coruptia-generalizata-slabeste-raspunsul-la-covid-19-si-pune-sub-pericol-restabilirea-globala-dupa-criza/>, accesat la 02.10.2021
10. IRI: Care sunt cele mai corupte instituții din Republica Moldova, potrivit cetățenilor, disponibil la <http://diez.md/2018/03/30/sondaj-iri-care-sunt-cele-mai-corupte-institutii-din-republica-moldova-potrivit-cetatenilor/>, accesat la 04.10.2021
11. Lisnic Eleonora (2020) N-o să-ți vină să crezi: Care este mărimea mitei oferită de moldoveni, disponibil la <https://sputnik.md/amp/20200215/mita-moldoveni-29200601.html>
12. Moldova Corruption Index, disponibil la <https://tradingeconomics.com/moldova/corruption-index>, accesat la 01.10.2021
13. Rapoartele de activitate a Centrului Național Anticorupție pentru anii 2013-2019, disponibil la <https://cna.md/lib.php?l=ro&idc=143&t=/Studii-si-analize/Rapoarte-de-activitate&>, accesat la 06.10.2021
14. Rotari Mihaela (2018) Cele mai corupte instituții din R. Moldova, potrivit unui studiu, disponibil la <http://oficial.md/social/cele-mai-corupte-institutii-din-r-moldova-potrivit-unui-studiu>, accesat la 04.10.2021
15. Studiu: De la începutul anului, moldovenii au dat mită în valoare de un miliard de lei, disponibil la https://www.publika.md/studiu-de-la-inceputul-anului-moldovenii-au-dat-mita-in-valoare-de-un-miliard-de-lei_1102751.html#ixzz784fCtc5d, accesat la 06.10.2021

16. The Global Corruption Barometer reveals that corruption is on the rise in the European Union, disponibil la <https://www.thegoodlobby.eu/2021/06/23/the-global-corruption-barometer-reveals-that-corruption-is-on-the-rise-in-the-european-union/>, accesat la 01.10.2021
17. Transparency International, Citizens' views and experiences of corruption, Global Corruption barometer. European Union 2021, disponibil la <https://www.transparency.org/en/gcb/eu/european-union-2021>, , accesat la 02.10.2021
18. UNICRI (2021) Fluxuri Financiare Ilicite și Recuperarea Bunurilor În Republica Moldova, disponibil la <http://www.unicri.it/sites/default/files/2021-08/Illicit%20Financial%20Flows%20and%20Asset%20Recovery%20in%20the%20Republic%20of%20Moldova%20RO-MD.pdf>, accesat la 01.10.2021
19. Volumul mitei a ajuns la aproape un miliard, disponibil la https://monitorul.fisc.md/analysis_and_statistics/volumul_mitei_a_ajuns_la_aproape_un_miliard.html, accesat la 05.10.2021